

ULOGA INSTITUCIJE OMBUDSMENA ZA LJUDSKA PRAVA BOSNE I HERCEGOVINE U PROMICANJU VLADAVINE PRAVA U BOSNI I HERCEGOVINI

Izvorni naučni rad

Primljeno/Received: 07.08.2020.

Prihvaćeno/Accepted: 12.10.2020.

Amina SMAILHODŽIĆ

Sažetak

Inspiracija za rad i problem(i) koji se radom oslovljava(ju): Državni mehanizam Bosne i Hercegovine zasnovan je na uvažavanju ljudskog dostojanstva. Ljudska prava su univerzalna, nedjeljiva i neotuđiva i predstavljaju imperativ slobode. U skladu sa članom II Ustava Bosne i Hercegovine iskazuje se da Bosna i Hercegovina i oba entiteta osiguravaju najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda. Srazmjerno tome, kao jedno od osnovnih načela za ostvarenje ljudskih prava i sloboda predstavlja vladavina prava. Dostojanstvo pojedinca se može unaprijediti promoviranjem vladavine prava. Radi promoviranja vladavine prava u Bosni i Hercegovini uspostavljena je Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine.

Ciljevi rada (naučni i/ili društveni): Cilj rada jeste prikaz djelovanja Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine.

Metodologija/Dizajn: U istraživanju su korištene opće znanstvene metode i metoda dokumentacione analize sadržaja.

Ograničenja istraživanja/rada: Ograničenja ovog istraživanja vezana su za nedostatak rezultata o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini. U cilju daljeg istraživanja korisno je navesti i rezultate Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini.

Rezultati/Nalazi: Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine ima važnu ulogu u jačanju demokratije, vladavine prava, dobre uprave i zaštite i promicanja ljudskih prava i osnovnih sloboda. Vladavina prava stvara ambijent u kojem se afirmira dostojanstvo pojedinca. Vladavina prava jamči definiranje institucionalnih oblika zaštite. Učinkovita zaštita ljudskih prava i osnovnih sloboda od najvećeg je značaja za Bosnu i Hercegovinu.

Generalni zaključak: Vladavina prava osnovno je načelo Ustava Bosne i Hercegovine, kojim se potvrđuje da Bosna i Hercegovina simbolizira demokratsku državu koja djeluje na osnovu vladavine prava. Promicanje vladavine prava predstavlja glavnu zadaću Institucije ombudsmena za ljudska prava. Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine doprinosi disciplinarnoj primjeni važećih propisa i ima zadatak da postupa po pojedinačnim ili grupnim žalbama građana ili da djeluje *ex officio*. Kao takva, Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine ima zadaću osigurati građanima pristup informacijama. Sa ciljem zaštite građana Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine provodi istražni postupak o kršenju ljudskih prava i osnovnih sloboda, radi na otklanjanju kršenja ljudskih prava i osnovnih sloboda, poduzima smjernice na realiziranju izdatih preporuka i doprinosi dobroj upravi i jačanju vladavine prava u Bosni i Hercegovini.

Opravedanost istraživanja/rada: Rezultati istraživanja trebali bi opravdati kako naučni, tako i društveni značaj ovog rada. Što se tiče doprinosa istraživanja, treba imati u vidu da Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine promiče u sadašnjosti vladavinu prava i dobru upravu u Bosni i Hercegovini

Ključne riječi:

Ljudska prava, vladavina prava, Ustav Bosne i Hercegovine, Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine

Uvod

Vladavina prava omogućuje građanima Bosne i Hercegovine uživanje osnovnih prava i sloboda. Vladavina prava znači da niko nije iznad zakona. Svako javno djelovanje mora podlijevati odgovornosti; na protivpravno postupanje i neregularnosti treba odgovoriti odgovarajućim korektivnim mjerama i sankcijama. Odgovornost se mora uspostaviti prije svega reakcijom na loše rezultate i neprimjerena ponašanja, te borbom protiv nekažnjivosti.¹ Efikasna zaštita koja se ogleda kroz pravilan rad Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine je od ključnog značaja za život građana Bosne i Hercegovine, kao i njihovo ukupno povjerenje u Instituciju ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine. Institucija ombudsmena za ljudska

¹ Više pogledati: *Izvještaj stručnjaka o pitanjima vladavine prava u Bosni i Hercegovini Brisel*, 05.12.2019.

prava Bosne i Hercegovine formirana je 1996. godine u skladu s aneksima IV. i VI. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i predstavlja nezavisnu instituciju, koja je nadležna za zaštitu i promovisanje ljudskih prava i sloboda, kao i funkcioniranje preventivnog mehanizma za sprečavanje i prevenciju torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka. Obaveza usklađivanja Ustava BiH sa Europskom konvencijom o ljudskim pravima (u daljnjem tekstu: EKLP), putem odredbe da se mora uspostaviti prioritet EKLP nad svakim drugim pravom, predstavlja jedini poznat slučaj da sam ustav, nalaže obavezu svog vlastitog mijenjanja već od samog trenutka potpisivanja i proglašenja 14. decembra u Parizu. Obaveza nametnuta državi BiH da štiti ljudska prava ujedno je i njena obaveza da se osposobi za funkciju zaštite ljudskih prava. U BiH za razliku od svih drugih država Europe, upravo je primarna obaveza snaženja države na demokratski način, da bi ona mogla da štiti ljudska prava, što se upravo čini naglašavanjem potrebe da se dosljedno etablira na principima predstavničkog sistema i podjela vlasti.²

Instituciju ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine čine tri ombudsmena iz reda konstitutivnih naroda Srba, Hrvata i Bošnjaka. Ombudsmen u smislu Izvještaja i Zakona o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine označava tri osobe koje čine Instituciju.³ Ombudsmen za ljudska prava Bosne i Hercegovine obavlja dužnost u skladu sa Zakonom o ombudsmenu za ljudska prava u Bosni i Hercegovini, usvojenim 2002. godine i Zakonom o zabrani diskriminacije u Bosni i Hercegovini usvojenim 2009. godine. Prilikom obavljanja svoje funkcije, ombudsmen za ljudska prava Bosne i Hercegovine pruža pomoć pojedincima ili grupi lica koji se obraćaju međunarodnim tijelima za zaštitu od diskriminacije. Ovakav vid pomoći podrazumijeva savjetovanje, davanje uputstava, prijedloga, preporuka i konsultacija tokom postupka.

2 Više pogledati: Prof. dr. sc. Lada Sadiković, „Ustav Bosne i Hercegovine, sigurnost i ljudska prava“. Sarajevo: Centar za sigurnosne studije BiH, 2012., str. 3-4

3 Više pogledati: *Godišnji izvještaj o rezultatima aktivnosti Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine za 2017. godinu*. Banja Luka, 2018., str. 5

Prvog ombudsmena u BiH imenovala je Organizacija za evropsku sigurnost i suradnju, za neobnovljiv mandat od 5 godina. Godine 2000, Visoki predstavnik donio je Odluku o Zakonu o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine. U Federaciji BiH i Republici Srpskoj izabrani su ombudsmeni entiteta BiH. Zakonom su ombudsmeni dobili puna ovlaštenja kao nezavisna, javna i parlamentarna institucija, formirana radi zaštite ljudskog dostojanstva, prava i sloboda, uključujući i slučajeve u kojima se to čini etničkim progonom ili održavanjem njegovih posljedica.⁴ Uvođenjem ombudsmena nedvojbeno se postiže veća ravnoteža između osiguranja međunarodnog mira i sigurnosti i zaštite temeljnih ljudskih prava.⁵ Ombudsmeni za ljudska prava Bosne i Hercegovine djeluju na osnovu sljedećih principa:

- nezavisnosti Institucije ombudsmena od svih državnih organa prilikom obavljanja funkcije;
- nepristranosti i samostalnosti u obavljanju funkcije;
- efikasnosti;
- administrativne, finansijske i organizacione samostalnosti odgovarajućih nadležnosti definisanih Ustavom Bosne i Hercegovine i zakonom i
- saradivanja sa organizacijama civilnog društva.

Pojava ombudsmena otvara novo poglavlje u odnosima između onih koji vladaju i onih kojima se vlada, između države i građana, između javnih službenika i javnosti. Ombudsmen se javlja u dvostrukoj ulozi. On je podjednako instrument zaštite ljudskih prava i jedinstveni mehanizam demokratske kontrole nad upravom.⁶ Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine štiti ljudska prava i slobode i vladavinu prava razmatranjem pritužbi o postojanju nezakonitosti i nepravilnosti u radu organa vlasti. Osim toga, Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne

4 Više pogledati: Prof. dr. sc. Vesna Kazić, „Ostvarivanje i zaštita ljudskih prava u Bosni i Hercegovini kroz praksu prava Ombudsmena i Doma za ljudska prava“. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu. God. 42, 2005., str. 46, 43-53

5 Više pogledati: Dr. sc. Rutvica Rusan Novokmet, „Utjecaj sankcija Vijeća sigurnosti UN-a na zaštitu temeljnih ljudskih prava“. Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Vol. 40. Br.2, 2019., str. 645, 627-653

6 Više pogledati: Dr. sc. Damir Aviani i Dr. sc. Mario Jelušić, „Pojam i vrste ombudsmana“. Hrvatska javna uprava. God.1.Br.1. 1999., str. 67, 67-95

i Hercegovine bavi se i razmatranjem pritužbi koje se odnose na ostale fizičke i pravne osobe ukoliko je posebnim zakonom predviđena ta obaveza. Institucija obavlja funkciju centralne institucije za sprečavanje diskriminacije u skladu sa odredbama Zakona o zabrani diskriminacije i u izvršenju ovog mandata sarađuje sa organima vlasti BiH, organizacijama civilnog društva i međunarodnim tijelima koja se bave pitanjima ravnopravnosti i nediskriminacije.⁷

Institucija ombudsmena nadležna je da razmatra predmete koji se odnose na slabo funkcioniranje ili povrede ljudskih prava i sloboda počinjenih od bilo kojeg organa BiH. Može postupati po prijemu žalbe ili po službenoj dužnosti, a može preduzimati i opće istrage. Nakon provedene istrage u predmetu, može preporučiti odgovarajuće pojedinačne i opće mjere.⁸ Uspješnom funkcioniranju Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine doprinosi uspostava dobrih odnosa sa Parlamentom. Razlozi prihvatanja Institucije ombudsmena na svim kontinentima i u državama različitog društvenog, političkog, ekonomskog i pravnog profila mnogobrojni su, ali se prije svega mogu potražiti u:

- a) političkim i društvenim uslovima druge polovine 20. stoljeća kao što su jačanje djelatnosti socijalne države, ubrzana demokratizacija i sve dosljednije poštovanje prava čovjeka i građanina, bolja povezanost među državama i probijanje komunikacijskih barijera povezano s nezaustavljivim procesom globalizacije.
- b) karakteristikama same Institucije ombudsmena u smislu njezine funkcije u zaštiti prava građana od nezakonitog postupanja javnih vlasti te elastičnosti i adaptibilnosti sukladno posebnostima pojedine države, što omogućuje da se izvorni model, uz očuvanje osnovnih karakteristika i uloge, prilagodi posebnim okolnostima i potrebama pojedinog pravnog i

7 Član 6.2. Zakona o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine. Zakon o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine, *Službeni glasnik Bosne i Hercegovine*, br. 19/2002, 35/2004 i 32/2006.

8 Više pogledati: *Godišnji izvještaj o rezultatima aktivnosti Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine za 2012. godinu*. Banja Luka, 2013., str. 7

političkog sistema.⁹ Instituciji ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine može se obratiti svako fizičko i pravno lice koje ima legitiman interes, bez obzira na državljanstvo, rasu, spol, vjersku i nacionalnu pripadnost. Žalba upućena Instituciji neće prouzročiti nikakve krivične, disciplinske ili bilo kakve druge sankcije po njenog podnosioca. Žalba se izjavljuje pismeno, putem pošte, fax-a, e-mail-a ili ličnim dostavljanjem. U žalbi treba iznijeti kraći opis događaja, činjenica ili odluka koji su doveli do podnošenja žalba. Žalba mora biti potpisana od osobe koja žalbu izjavljuje, ili ovlaštenog opunomoćenika. Uz žalbu je poželjno priložiti fotokopije dokumentacije koja je relevantna, ukoliko ista postoji. Institucija može odbiti da razmatra anonimne žalbe za koje smatra da su zlonamjerne, neosnovane, u kojima nema žalbe, koje nanose štetu trećim licima ili koje su Instituciji predložene izvan roka od 12 mjeseci nakon pojave događaja, činjenica ili odluka na koje se lice žali.¹⁰

Banja Luka je sjedište Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine kako je definirano Zakonom o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine. U funkciji su i područni uredi u Sarajevu, Brčkom i Mostaru. Prepoznavši važnost svog djelovanja na terenu, ombudsmeni su otvorili i Terenski ured u Livnu, te uspostavili uredovne dane, uz podršku lokalne zajednice u Tuzli, a uz podršku Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini i u Glamoču, Drvaru i Grahovu. U toku 2016. godine, uredovani dani su, uz podršku gradonačelnika Bijeljine i OSCE-a uspostavljeni i u Bijeljini.¹¹

Predmet rada je posmatranje uloge Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine. Osnovno istraživačko pitanje glasi: U čemu se ogleda uloga Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine? Cilj ovog rada jeste prikaz djelovanja Institucije

9 Više pogledati: Anamarija Musa, Uloga ombudsmena u zaštiti građana od tijela lokalne i regionalne samouprave (komparativni prikaz). *Hrvatska javna uprava*. God.3. Br.3-4. 2001., str. 562, 559-605

10 Dostupno na: <https://www.ombudsmen.gov.ba>, pristupljeno 6.5.2020.

11 Više pogledati: *Godišnji izvještaj o rezultatima aktivnosti Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine za 2016. godinu*. Banja Luka, 2017., str. 8

ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine. Promicanje vladavine prava doprinosi efikasnoj zaštiti ljudskih prava i unapređenju demokratskog snaženja države. Efikasna zaštita ljudskih prava predstavlja uslov za pristup Bosne i Hercegovine euroatlantskim integracijama. Demokratsko snaženje države garantira građanima sigurnost i zaštitu od tuđe samovolje. Glavna hipoteza autora u istraživanju glasi: „Uloga Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine ogleda se u promicanju vladavine prava i dobre uprave.“

METODE ISTRAŽIVANJA

Glavni zadatak ovog rada je analiza dostupnih godišnjih izvještaja o rezultatima aktivnosti Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine da bi se detaljnije upoznali sa ulogom Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine. Kvalitativno istraživanje sastoji se u sekundarnoj analizi kvalitativnih podataka sadržanih u izvještajima Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine. Pored dokumentacione analize, u radu su korištene i opće znanstvene metode.

NAUČNA I DRUŠTVENA OPRAVDANOST

Naučna opravdanost

Mišljenja smo da je potrebno afirmirati naučnike iz oblasti ljudskih prava, ustavnog prava, sigurnosnih studija i drugih nauka da se aktivnije uključe u proučavanje ovoga problema, tako da je i ovo istraživanje naučno opravdano. Kompleksnost ovakve teme zahtijeva angažiranost u istraživanju čiji bi rezultat trebao da bude širenje naučnih spoznaja o ovoj pojavi. Doprinos istraživanja je heuristički, u dijelu opisivanja uloge Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine. U pogledu verifikacijskog rezultata, istraživanje se svodi na potvrdu teze da se u Bosni i Hercegovini uloga Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine ogleda u promicanju vladavine prava i dobre uprave.

Društvena opravdanost

Novostečena naučna saznanja imaju veliku važnost za buduća naučna istraživanja, mogu se primijeniti i u naučnoj teoriji i u praksi, stoga

istraživanje treba da ima dugoročne efekte. Naše istraživanje bi trebalo imati dugoročne efekte jer treba da posluži da se u budućnosti sagleda uloga Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine. Komparacija vlastitog istraživanja sa nekim budućim može dati pozitivne rezultate. Svaki doprinos naučnoj utemeljenosti novih oblika proučavanja uloge Institucije ombudsmena za ljudska prava je bitan za cjelokupno društvo.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Vladavina prava je neraskidivo povezana sa zaštitom ljudskih prava. Univerzalnom deklaracijom o pravima čovjeka iz 1948. godine očito je izražena veza između vladavine prava i ljudskih prava. Prema članu 3 Statuta Savjeta Europe „svaka članica Vijeća Europe priznaje načelo vladavine prava i načelo prema kojem svaka osoba pod njezinom jurisdikcijom mora uživati ljudska prava i temeljne slobode te se obvezuje da će iskreno i djelotvorno surađivati na postizanju cilja određenog u poglavlju I.“ Vladavina prava zapravo znači, prije svega, sudsku kontrolu funkcioniranja institucija države. Međutim, princip vladavine prava prvenstveno znači preeminenciju ili hegemoniju zakona, što se u prvom redu odnosi na prioritet ustava. Ako se pak ističe vladavina prava kao prioritet zakona, onda se time zapravo naglašava sistem demokratske vlasti koja stvara takav zakon, zatim princip podjele vlasti kao uslov demokratskog uređenja i volje naroda-*demosa* koja se izražava učešćem u procesu stvaranja zakonodavnog tijela.¹² Za Ujedinjene nacije, vladavina prava je načelo vladavine unutar koje su sve osobe, ustanove i entiteti, javni i privatni, uključujući i samu državu, podložni zakonima koji su javno proglašeni, jednako se primjenjuju i štite od strane neovisnog sudstva te koji su u skladu s međunarodnim pravilima i standardima ljudskih prava.”¹³ Kvalitetna zaštita ljudskih prava je od najvećeg značaja za Bosnu i Hercegovinu. U skladu sa time i djeluje Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine. Mnogim međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima i slobodama definirana je zabrana diskriminacije. Zakon o zabrani diskriminacije BiH

12 Više pogledati: Prof. dr. sc. Lada Sadiković, „*Država u evropskom poretku*“, Sarajevo: Šahinpašić, 2005., str.19-20

13 Više pogledati: *United Nations, Guidance Note of the Secretary General: UN Approach to Rule of Law Assistance*, travanj 2008., str. 1.

predviđa nekoliko postupaka za zaštitu od diskriminacije, i to: postupak pred Institucijom ombudsmana za ljudska prava BiH, sudske postupke i upravne postupke.¹⁴ U skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine i međunarodnim standardima koji se odnose na ljudska prava i osnovne slobode, Zakonom o zabrani diskriminacije u Bosni i Hercegovini utvrđuju se odgovornosti i obaveze zakonodavne, sudske i izvršne vlasti u Bosni i Hercegovini, kao i pravnih lica i pojedinaca koji vrše javna ovlaštenja da svojim djelovanjem omoguće zaštitu, promoviranje i stvaranje uslova za jednako postupanje.¹⁵

U okviru svog mandata, Ombudsmeni djeluju reaktivno tako da postupaju prema žalbama građana ili po službenoj dužnosti, u slučajevima kršenja ljudskih prava, ali i proaktivno kroz zagovaranje primjene međunarodnih standarda ljudskih prava, prvenstveno onih kojima je Bosna i Hercegovina ratifikacijom pristupila. Reaktivno djelovanje zahtijeva strukturiranje Institucije tako da je njeno djelovanje vidljivo, da je dostupna građanima i da je postupanje efikasno. Kada se govori o efikasnosti postupanja, važno je napraviti distinkciju između efikasnosti postupanja Institucije po samoj žalbi, od efikasnosti u ostvarivanju prava građana, u slučaju kada su Ombudsmeni utvrdili povredu prava i uputili preporuku nadležnom organu da kršenje prava otkloni. U prvom slučaju, efikasnost zahtijeva maksimalnu otvorenost Institucije prema građanima, djelovanje u što kraćem periodu, mogućnost podnošenja žalbi pisanim, elektronskim putem ili direktnim kontaktima s građanima, a što je moguće ostvariti kroz djelovanje na terenu.¹⁶

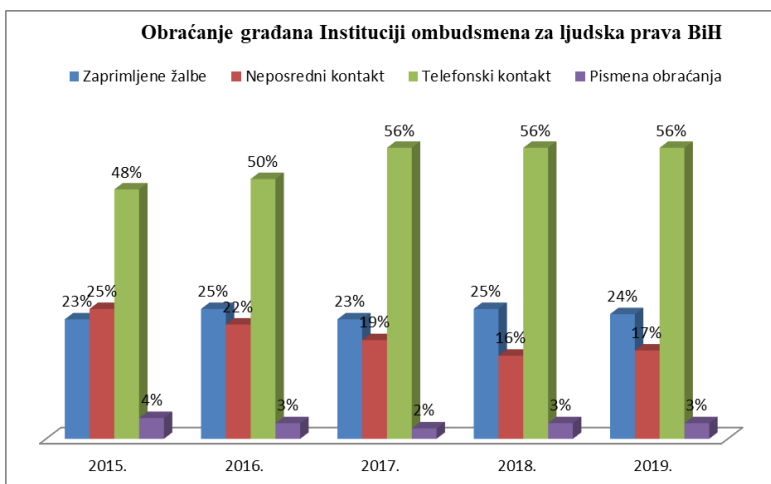
14 Više pogledati: Genc Trnavci i Jasmina Bešlagić, Specifičnosti sudskih postupaka za zaštitu od diskriminacije u Bosni i Hercegovini. *Pravni vjesnik*. God. 31. Br.3-4, 2005., str. 298, 297-309

15 Član 1 i 2. Zakona o zabrani diskriminacije u Bosni i Hercegovini. Zakon o zabrani diskriminacije u Bosni i Hercegovini. *Službeni glasnik Bosne i Hercegovine*, br. 59/2009. i 66/2016.

16 Više pogledati: *Godišnji izvještaj o rezultatima aktivnosti Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine za 2016. godinu*. Banja Luka. 2017., str. 6-7

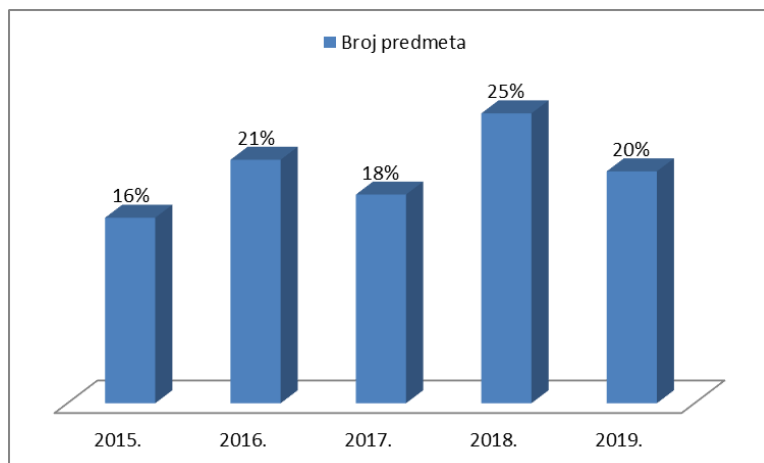
Tabela 1. Podaci o postupanju Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine u periodu od 2015. – 2019. godine

Godina	Zaprimljene žalbe	Ukupan broj građana koji se obratio Instituciji ombudsmena za ljudska prava BiH
2015.	2.966	12.876
2016.	2.977	11.981
2017.	3.160	13.968
2018.	3.266	13.130
2019.	3.218	13.292

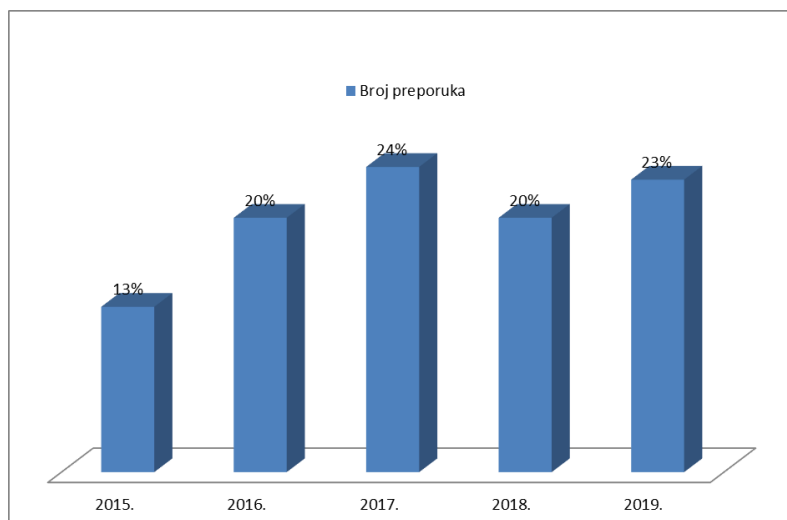
Ilustracija 3. Podaci o obraćanju građana Instituciji ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine

Tokom posmatranog vremenskog perioda, od ukupnog broja građana Bosne i Hercegovine koji se obratio Instituciji ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine najmanje obraćanja je bilo pismenim putem 2017. godine. Najviše zaprimljenih žalbi bilo je tokom 2016. i 2018. godine i to 25%, a najmanje 2015. i 2017. godine i to 23%. 56% obraćanja građana na osnovu telefonskog kontakta zabilježeno je u 2017., 2018. i 2019. godini. Najmanje obraćanja građana Instituciji ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine putem neposrednog kontakta zabilježeno je 2018. godine i to 16%, dok je najviše takvog obraćanja zabilježeno 2015. godine i to 25%.

Ilustracija 1. *Broj predmeta*

Najveći broj predmeta Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine analizirala je 2018. godine i to 25%, a najmanje 2015. godine kada je broj predmeta iznosio samo 16%. Za razliku od navedenog broja predmeta Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine izdala je najveći broj preporuka 2017. godine.

Ilustracija 2. *Broj preporuka*

RASPRAVA

Vladavina prava predstavlja osnovni uslov uspostavljanja jednakosti pred zakonom za sve građane. Vladavina prava treba osigurati građanima pravnu sigurnost. Vladavina prava kao ustavna vrijednost i kategorija se živi kao vid organizacije države i društva, gdje zakoni i opći propisi čine kontinuiranu komunikaciju na relaciji država – građani.¹⁷ Djelovanje vladavine prava generira ostvarivanje jednakih prava za sve građane. Osim toga, vladavina prava podrazumijeva neograničeno provođenje zakona, kao i prisustvo nezavisnog, nepristrasnog i odgovornog pravosuđa. Vladavina prava zahtijeva neprekidni napor na unapređenju zakonodavstva u skladu sa standardima koje nameće Europska unija. Upravo radi promoviranja vladavine prava djeluje i Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine. U nadležnosti Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine u pravilu je zaštita i promoviranje ljudskih prava i osnovnih sloboda i djelovanje mehanizama za sprečavanje torture i drugih sirovih, nehumanih ili uvredljivih postupaka. Imajući na umu da u Bosni i Hercegovini ne postoje druge državne institucije ombudsmenskog karaktera (npr. specijalizirani ombudsmeni), niti druge nezavisne institucije za ljudska prava, značaj Institucije ombudsmena/ ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine još je veći.¹⁸ Građanima Bosne i Hercegovine je pružena mogućnost da se za zloupotrebu ljudskih prava obrate Instituciji ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine. Veliki broj građana tokom posmatranog vremenskog perioda se obratio Instituciji ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine. Analizirajući situaciju obraćanja građana u Bosni i Hercegovini može se zaključiti da su se građani Bosne i Hercegovine najviše obraćali Instituciji ombudsmena za ljudska prava putem telefonskih poziva. Istraživanje je pokazalo da se najviše građana obratilo Instituciji ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine u 2017. godini.

17 Više pogledati: Amela Čolić, „Vladavina prava i dobro upravljanje uslov stabilnosti i održivosti Bosne i Hercegovine“. 11th International Scientific Conference on Production Engineering. Rim, 2017., 609-612, str. 612

18 Više pogledati: Saša Gavrić Adrijana Hanušić, „Model zakona o Instituciji ombudsmena za ljudska prava BiH“. Sarajevo. Inicijativa za monitoring evropskih integracija Bosne i Hercegovine. 2015., str.2

ZAKLJUČAK

Istraživanjem je potvrđena osnovna hipoteza da se uloga Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine ogleda u promicanju vladavine prava i dobre uprave. Vladavinom prava, ljudska prava i osnovne slobode su zagarantirane i mogu se ostvarivati. Garancijom ljudskih prava i osnovnih sloboda afirmira se demokratija. Ostvarivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda značajno doprinosi snaženju države. Dobra uprava osigurava zaštitu od diskriminacije i povjerenje građana u dobro upravljanje. Zaštita od diskriminacije zasniva se na zaštiti ljudskog dostojanstva. Povjerenje građana u dobro upravljanje moguće je ostvariti efikasnim mehanizmima za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Afirmiranje vladavine prava u Bosni i Hercegovini oblikuje normativni koncept zaštite ljudskih prava koji pruža mogućnost građanima Bosne i Hercegovine da uživaju svoja prava i slobode kroz djelovanje Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine. Promicanje vladavine prava doprinosi efikasnoj zaštiti ljudskih prava i unapređenju demokratskog snaženja države. Efikasna zaštita ljudskih prava predstavlja uslov za pristup Bosne i Hercegovine euroatlantskim integracijama. Demokratsko snaženje države garantira građanima sigurnost i zaštitu od tuđe samovolje. Ljudska prava i osnovne slobode predstavljaju najvrednije vrijednosti koje država treba da štiti. Zaštita ljudskih prava u Bosni i Hercegovini legitimno je dobro regulirana. Diskriminacija je negativna pojava sa društvenog gledišta, koja dovodi do nejednakosti među ljudima i kao takva zabranjena je osnovnim pravnim aktima koji su u Bosni i Hercegovini na snazi. Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine djeluju na suzbijanju svih oblika diskriminacije primanjem žalbi građana, davanjem potrebnih ovlaštenja i provođenjem postupka za zaštitu od diskriminacije. Podnošenjem žalbe Instituciji ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine pokreće se postupak. Istraživanjem je potvrđena osnovna hipoteza da se uloga Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine ogleda u promicanju vladavine prava i dobre uprave. Istraživanje pokazuje da Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine doprinosi značajno zaštitu i slobodama fizičkih i pravnih lica.

LITERATURA

- Aviani, D. i Jelušić, M. (1999). Pojam i vrste ombudsmana. *Hrvatska javna uprava*. God.1.Br.1., 67-95

- Čolić, A. (2017). *Vladavina prava i dobro upravljanje uslov stabilnosti i održivosti Bosne i Hercegovine*. 11th International Scientific Conference on Production Engineering. Rim, 609-612
- Gavrić, S. i Hanušić, A. (2015). *Model zakona o Instituciji ombudsmena za ljudska prava BiH*. Sarajevo. Inicijativa za monitoring evropskih integracija Bosne i Hercegovine. 2015., str.2
- Kazić, V. (2005). *Ostvarivanje i zaštita ljudskih prava u Bosni i Hercegovini kroz praksu prava Ombudsmena i Doma za ljudska prava*. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu. God. 42, 43-53
- Musa, A. (2001). Uloga ombudsmana u zaštiti građana od tijela lokalne i regionalne samouprave (komparativni prikaz). *Hrvatska javna uprava*. God.3. Br.3-4., 559-605
- Novokmet, R.R. (2019). *Utjecaj sankcija Vijeća sigurnosti UN-a na zaštitu temeljnih ljudskih prava*. Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Vol. 40. Br.2, 627-653
- Sadiković, L. (2005). *Država u evropskom poretku*. Sarajevo: Šahinpašić
- Sadiković, L. (2012). *Ustav Bosne i Hercegovine, sigurnost i ljudska prava*. Sarajevo: Centar za sigurnosne studije BiH
- Trnavci, G. i Bešlagić, J. (2005). Specifičnosti sudskih postupaka za zaštitu od diskriminacije u Bosni i Hercegovini. *Pravni vjesnik*. God. 31. Br.3-4, 297-309

Zakoni

- Zakon o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine, *Službeni glasnik Bosne i Hercegovine*, br. 19/2002, 35/2004 i 32/2006.
- Zakon o zabrani diskriminacije. *Službeni glasnik Bosne i Hercegovine*, br. 59/2009 i 66/2016.

Ostalo

- *Godišnji izvještaj o rezultatima aktivnosti Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine za 2012. godinu*.(2013). Banja Luka

- *Godišnji izvještaj o rezultatima aktivnosti Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine za 2016. godinu.* (2017). Banja Luka
- *Godišnji izvještaj o rezultatima aktivnosti Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine za 2017. godinu.* (2018). Banja Luka
- *Izvještaj stručnjaka o pitanjima vladavine prava u Bosni i Hercegovini* *Brisel*, 05.12.2019. godine
- *United Nations, Guidance Note of the Secretary General: UN Approach to Rule of Law Assistance.* (2008).

THE ROLE OF THE INSTITUTION OF HUMAN RIGHTS OMBUDSMAN OF BOSNIA AND HERZEGOVINA IN PROMOTING THE RULE OF LAW IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Original scientific paper

Amina SMAILHODŽIĆ

Abstract

Reason for writing and research problem(s): The state mechanism of Bosnia and Herzegovina is based on respect for human dignity. Human rights are universal, indivisible and inalienable and represent the imperative of freedom. In accordance with Article II of the Constitution of Bosnia and Herzegovina, it is stated that Bosnia and Herzegovina and both entities ensure the highest level of internationally recognized human rights and fundamental freedoms. Proportionally, the rule of law is one of the basic principles for the realization of human rights and freedoms. The dignity of the individual can be enhanced by promoting the rule of law. In order to promote the rule of law in Bosnia and Herzegovina, the Institution of Human Rights Ombudsman of Bosnia and Herzegovina has been established.

Aims of the paper (scientific and/or social): The aim of this paper is to present the activities of the Institution of Human Rights Ombudsman of Bosnia and Herzegovina.

Methodology/Design: General scientific methods were used in the research. No special data collection methods were used to review the available literature on the role of the Institution of Human Rights Ombudsman of Bosnia and Herzegovina in promoting the rule of law in Bosnia and Herzegovina.

Research/Paper limitation: The limitations of this research are related to the lack of results on discrimination in Bosnia and Herzegovina. For the purpose of further research, it is useful to state the results of the Institution of Human Rights Ombudsman of Bosnia and Herzegovina on the phenomena of discrimination in Bosnia and Herzegovina.

Results/Findings: The institution of Human Rights Ombudsman of Bosnia and Herzegovina has an important role to play in strengthening democracy, the rule of law, good governance and the protection and promotion of human rights and fundamental freedoms. The rule of law creates an environment in which the dignity of the individual is affirmed. The rule of law guarantees the definition of institutional

forms of protection. Effective protection of human rights and fundamental freedoms is of the utmost importance for Bosnia and Herzegovina.

General Conclusion: The rule of law is a basic principle of the Constitution of Bosnia and Herzegovina, which confirms that Bosnia and Herzegovina symbolizes a democratic state that operates on the basis of the rule of law. Promoting the rule of law is the main task of the Institution of Human Rights Ombudsman. The institution of Human Rights Ombudsman of Bosnia and Herzegovina contributes to the disciplinary application of applicable regulations and has the task of acting on individual or group complaints of citizens or acting ex officio. As such, the Institution of Human Rights Ombudsman of Bosnia and Herzegovina has the task of providing citizens with access to information. In order to protect citizens, the Institution of Human Rights Ombudsman of Bosnia and Herzegovina conducts an investigation into violations of human rights and fundamental freedoms, works to eliminate violations of human rights and fundamental freedoms, takes guidelines on the implementation of issued recommendations and contributes to good governance and strengthening the rule of law in Bosnia and Herzegovina.

Research/Paper Validity: The results of the research should justify both the scientific and social significance of this paper.

Key words

human rights, rule of law, Constitution of Bosnia and Herzegovina, Institution of the Human Rights Ombudsman of Bosnia and Herzegovina

O autorici

Amina Smailhodžić, magistar sigurnosnih studija, završila I i II ciklus studija na Univerzitetu u Sarajevu, na Fakultetu za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije. Trenutno student na III ciklusu studija Univerziteta u Sarajevu, na Fakultetu za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije.

E-mail: aminasmailhodzic@fkn.unsa.ba